

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

In dit *Intermezzo* belichten we een politicus uit de tijd van de verzuiling, die tegelijk journalist of zelfs hoofdredacteur was. Hoe ging Marcus Bakker (CPN en *De Waarheid*) om met deze dubbelfunctie?

Marcus Bakker, de CPN en *De Waarheid*

door **Leo Molenaar** De auteur is historicus, chemicus en biograaf. In 2015 verscheen van hem *Nooit op de knieën. Marcus Bakker (1923-2009), communist en parlementariër*.

Marcus Bakker
Nationaal Archief/
Collectie Anefo

CPN-politicus Marcus Bakker (1923-2009) is vier jaar hoofdredacteur van *De Waarheid* geweest, van 1953 tot 1957. Het dagelijks bestuur van de Communistische Partij van Nederland had hem uit de ‘vredesbeweging’ geplukt. Elke week bepaalde het dagelijks bestuur de inhoud van de krant; Bakker en partijsecretaris Paul de Groot hielden dagelijks contact. Bakker begon eind 1952 met het ondertekenen van de tot dan toe anonieme redactionele stukken met ‘M.B.’.

In 1955 deed Bakker een poging om een vredesperspectief te scheppen. Hij nam contact op met mensen die met communisten tegen de atoomwapenwedloop wilden optreden: schrijvers als Hella Haasse en A. den Doolaard, maar ook geoloog Escher, en zelfs PvdA-politici als Fedde Schurer en Jan van Zutphen. Toen de laatste, nota bene de aangetrouwde grootvader van Bakker, memoreerde dat ‘socialisten en communisten uit dezelfde bron’ putten, blies partijleider De Groot de vredesserie op. Wel zorgde jurist Van Hamel, kamerheer van Juliana, voor informatie vanuit de hofkringen. De Koningin was bij het prestigieuze jubileum van de Columbia University in New York tegen de wapenwedloop opgetreden. *De Waarheid* verdedigde haar tegen de regering en prins Bernhard. Toen de Koningin in 1956 te kennen gaf dat zij met alle hoofdredacteurs wilde spreken, inclusief Bakker, volgde een corrigerende brief van minister Beel (KVP). In juni volgden de ontboezemingen van Bernhard over Greet Hofmans in het West-Duitse weekblad *Der Spiegel*.

Verzwegen onthullingen

In Bakkers periode mogen de onthullingen over Stalin van CPSU-leider Nikita Chroesjtsjov centraal worden gesteld. Diens ‘geheime rede’ voor het Sovjet-

partijcongres van 25 februari 1956 geeft een beeld van hoe het met ‘de waarheid’ gesteld was in *De Waarheid*. Chroesjtsjov klaagde in een urenlange rede voorganger Stalin aan. De in 1953 overleden en vergoddelijkte leider had gruwelijke misdaden gepleegd. De CPN-gedelegeerden hoorden pas thuis van deze rede, die zij toeschreven aan nepnieuws van de CIA. Het nieuws stond via *The New York Times* in *De Groene Amsterdammer* van 4 april, waarop de PvdA een overdruk verspreidde in ‘communistische’ buurten. Bakker ging dat weekeinde naar het congres van de Communist Party of Great Britain (CPGB), en zat aan tafel tussen de Britse voorzitter Harry Pollitt en de Franse PCF-voorman Waldeck Rochet. Hij veroorloofde zich een sarcastische grap over dit CIA-verhaal, maar vernam van de twee partijleiders dat Chroesjtsjov dit echt had uitgesproken. Het CPN-partijbestuur hoorde op 8 april geschokt Bakkers verslag aan: ‘Het is alsof je van je vader hoort dat ie in plaats van een fatsoenlijke kerel een hoerenloper is’, had Bakker gezegd.

Indertijd werd Chroesjtsjovs betoog in de westerse communistische pers gecensureerd, ook in *De Waarheid*. Verzwegen werden de lotgevallen van de Russische partij: in 1934 kozen 1.966 gedelegeerden een Centraal Comité (CC) van 139 leden. Van die gedelegeerden werden 1.108 personen, zes op de tien, geliquideerd; van het CC werden 98 leden, zeven van de tien, doodgeschoten: de meesten in 1937 en 1938. Chroesjtsjov verzweg dat Stalin persoonlijk alle partijdistricten ‘dodenquota’ had voorgeschreven. Wel maakte hij bekend dat Stalin de dood had gelast van tienduizenden hoge militairen.

Het partijbestuur van de CPN moest op 10 april 1956 een oordeel uitspreken over het Russische congres en de eigen meeloperij. De eigen woede stond in één zin: ‘De thans bekend geworden gerechtelijke dwalingen moeten een aansporing zijn voor alle naar rechtvaardigheid strevende mensen om samen te werken tot het bereiken van een definitieve internationale ontspanning, waardoor het mogelijk zal zijn de doodstraf voor politieke delicten af te schaffen.’ Ofwel: de executies in de Sovjet-Unie en haar ‘volksdemocratische’ buurlanden zouden in *beschaafde* landen niet mogelijk zijn geweest.

Toch schreef het bestuur: ‘De figuur van Stalin zal de geschiedenis ingaan als een van de bekwaamste denkers en organisatoren van de marxistisch-leninistische beweging.’ Over ‘de waarheid’ ging het niet; wel om een afwegen van welke informatie de leden nog net zouden kunnen verwerken. Door het verzwijgen van de kern van Chroesjtsjovs rede kon het partijbestuur beweren dat Stalins werk blijvend ‘gedachtegoed van communisten’ vertolkte. In de stellingen werd trouwens verankerd dat ‘een socialistisch Nederland slechts op basis van de grondwet en langs parlementaire weg gerealiseerd kon worden’. Deze congresresolutie werd met algemene stemmen aangenomen. De hoofdredacteur van *De Waarheid* kon indertijd geen andere koers uitzetten dan die van de partijsecretaris. Hij wilde dat ook niet. Bakker wist dat hij de waarheid onder het tapijt had geschoven, en later, rond 1981, werd hem dat door een vernieuwde partij zwaar aangerekend.

*Bakker wist dat hij de waarheid
onder het tapijt had geschoven*